

บทที่ 3

สภาพทั่วไป เศรษฐกิจ สังคม การปกครองและการเมืองของจังหวัดชลบุรี

3.1 สภาพทั่วไป (รายละเอียดภาคผนวก ข)

3.1.1 ขนาดและที่ตั้ง

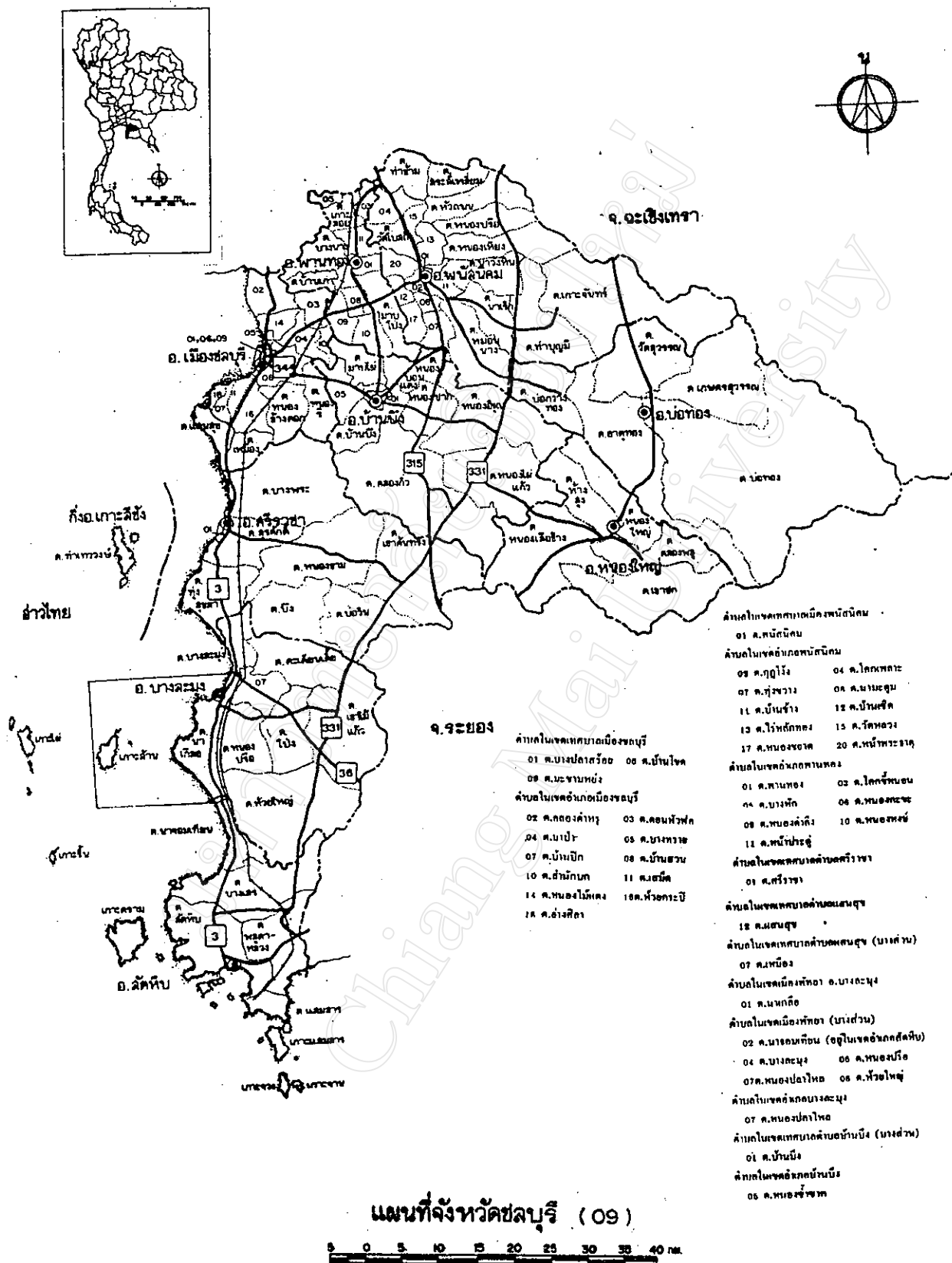
จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทยซึ่งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินสายบางนา-ตราดเนื้อที่รวมทั้งจังหวัดประมาณ 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,985,107 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างดังนี้ (ภาพที่ 3.1 -1)

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชลบุรี มีทั้งภูเขา พื้นที่ราบลุ่ม และที่ราบติดชายฝั่งทะเลรวมทั้งเกาะน้อยใหญ่อีกมากมาย

3.1.3 ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดชลบุรีมีลักษณะอากาศแบบฝนเมืองร้อน โดยในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จะมีอากาศชุ่มชื้นโดยอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ยและอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยของแต่ละปีไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดชลบุรีทางทิศตะวันตกติดต่อกับอ่าวไทยจึงทำให้อากาศในฤดูร้อนไม่ร้อนจัดและฤดูหนาวไม่หนาวจัด โดยสรุปลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดชลบุรีถือได้ว่าไม่ต่างไปจากลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดอื่น ๆ ในเขตภาคตะวันออกและภาคกลางมากนัก

3.1.4 ทรัพยากรธรรมชาติ

1) ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ป่าที่ประกาศตามกฎหมายรวม 906,306 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 9 ป่าและได้จำแนกเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวน

2) ทรัพยากรแร่และวัสดุก่อสร้าง

(1) แร่ : แร่ในจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่มีขนาดเล็กและเริ่มที่ค้นพบในจังหวัดมีเพียงไม่กี่ชนิด เช่น เหล็ก พลวง ทองคำ แบไรต์ ดินบุก และแมงกานีส เป็นต้น

(2) วัสดุก่อสร้าง : ทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดชลบุรี ที่ใช้เป็นวัสดุก่อสร้างที่สำคัญของอุตสาหกรรมก่อสร้าง ได้แก่ หินปูน หินแกรนิต หินปูนลูกรังและทราย

3) ดิน

ลักษณะดินในจังหวัดสามารถแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มดินนา , กลุ่มดินไร่ , กลุ่มดินตื้น กลุ่มดินทราย , พื้นที่ภูเขาที่อยู่ประมาณร้อยละ 10 , 50 , 5 , 20 และ 15 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดตามลำดับ

4) แหล่งน้ำ

ในปัจจุบัน จังหวัดชลบุรีต้องอาศัยแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอการใช้บริโภค อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม เพราะจังหวัดไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน สำหรับแหล่งน้ำธรรมชาติ คือแหล่งน้ำธรรมชาติบนดิน และได้ดิน ส่วนแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย อ่างเก็บน้ำและโครงการชลประทาน

3.2 โครงสร้างเศรษฐกิจและโครงสร้างที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี

3.2.1 ความสำคัญของเศรษฐกิจ

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ ทั้งนี้ เพราะชลบุรีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด Gross Provincial Product = GPP) สูงสุดในภาค

ตะวันออก กล่าวคือ ในปี 2534 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคตะวันออก (Gross Eastern Regional Product = GRP) มีมูลค่ารวมประมาณ 198,668 ล้านบาท ในขณะที่ GPP ของชลบุรี มีมูลค่า 100,977 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 51 ของมูลค่า GRP ในภาคตะวันออกและคิดเป็นร้อยละ 4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทย (Gross Domestic Product = GDP) บทบาทของระบบเศรษฐกิจของชลบุรีคาดว่าจะมีมากขึ้นเนื่องจากอัตราเจริญเติบโตของ GRP ของภาคตะวันออก ต่ำกว่าอัตราการเจริญเติบโตของ GPP ชลบุรี โดยพบว่า GPP ชลบุรีในระหว่าง 2530 - 2534 มีอัตราขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 14.6 ในขณะที่ GRP ภาคตะวันออก มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 12.7 เท่านั้นทำให้อัตราส่วน GPP จังหวัดชลบุรีต่อ GRP ของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นจากอัตราร้อยละ 45.2 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 50.8 ในปี 2534 กล่าวคือ มากกว่าร้อยละ 50 ของ GRP ในภาคตะวันออกมาจากผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรี(ตารางที่ 3.2-1)

ภาคบริการของจังหวัดชลบุรีเป็นภาคที่มีบทบาทมากที่สุดในภาคตะวันออก รายการที่สำคัญในภาคบริการประกอบด้วยธุรกิจท่องเที่ยว สันทนาการ การศึกษา สาธารณสุขและผู้ให้บริการในครัวเรือน มูลค่าเพิ่มของภาคบริการของจังหวัดชลบุรีต่อภาคบริการในภาคตะวันออก มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรีขยายตัวเร็วกว่าทุกจังหวัดในภาคตะวันออก ภาคเศรษฐกิจที่มีบทบาทรองจากภาคบริการ คือภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นผลของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งในบริเวณภาคตะวันออก (Eastern Seaboard Project) ที่แหลมฉบังทำให้อุตสาหกรรมและการก่อสร้างขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้นเรื่อยเช่นเดียวกัน

จากตารางที่ 3.2-1 อัตราส่วนของภาคบริการใน GPP ของชลบุรีต่อภาคบริการใน GRP ของภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 71.16 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 74.22 ในปี 2534 รองลงมาได้แก่ ภาคอุตสาหกรรม (ร้อยละ 73.5) ภาคก่อสร้าง (ร้อยละ 66.6) คมนาคมและขนส่ง (ร้อยละ 44.8) และธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์ (ร้อยละ 41.4) นอกจากนี้ภาคเกษตรของจังหวัดชลบุรี มีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจภาคตะวันออก กล่าวคือในปี 2534 มูลค่าเพิ่มของภาคเกษตรในชลบุรี คิดเป็นร้อยละ 22.9 ของมูลค่าเพิ่มภาคเกษตรใน GRP ของภาคตะวันออกซึ่งถือว่าเป็นอัตราส่วนที่สูง ดังนั้นจะเห็นว่าจังหวัดชลบุรีมี

ความสามารถในการผลิตของทุกภาคเศรษฐกิจสูงกว่าจังหวัดอื่นในภาคตะวันออกและในภาคจังหวัดชล

บุรีสามารถเป็นศูนย์กลางของการเติบโต(Growth Pole) ของเศรษฐกิจในภาคตะวันออกได้

ตาราง 3.2-1 อัตราส่วนของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดชลบุรีต่อภาคตะวันออก

(ราคาคงที่ปี 2531) จำแนกตามสาขาการผลิต พ.ศ.2530-2534

หน่วย : ร้อยละ

สาขาการผลิต	อัตราส่วนต่อภาคตะวันออก				
	2530	2531	2532	2533	2534
1. การเกษตร	20.30	22.41	24.32	25.64	22.90
-กสิกรรม	18.08	19.89	19.39	21.55	17.39
-ปศุสัตว์	29.00	26.79	30.93	28.46	26.88
-ประมง	18.23	25.35	33.22	34.90	34.66
-ป่าไม้	1.87	4.01	9.58	1.16	0
-บริการทางการเกษตร	25.94	26.70	24.63	24.88	22.71
-การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	18.90	20.00	18.91	19.13	18.32
2. เหมืองแร่และการย่อยหิน	1.13	0.99	1.18	1.23	1.03
3. อุตสาหกรรม	73.01	67.65	68.98	71.97	73.46
4. ก่อสร้าง	35.92	35.28	66.67	63.63	66.63
5. ไฟฟ้าและประปา	18.75	24.31	26.30	25.24	22.37
6. คมนาคมและการขนส่ง	55.79	46.94	45.99	47.62	44.82
7. คำสั่งและค้าปลีก	29.07	19.08	33.20	32.49	33.09
8. ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	37.35	43.11	45.12	44.71	41.41
9. ที่อยู่อาศัย	24.72	25.83	26.56	27.49	29.05
10. บริหารราชการและป้องกันประเทศ	37.69	38.57	39.06	39.07	38.26
11. บริการ	71.16	71.95	72.54	74.22	74.22
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม	45.15	44.76	48.34	50.87	50.83

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2537

3.2.2 โครงสร้างเศรษฐกิจในชลบุรี

1) สถานะปัจจุบัน

ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคที่ใหญ่และมีความสำคัญมากที่สุดในระบบเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรี เนื่องจากเป็นภาคที่มีมูลค่าเพิ่มสูงที่สุดในปี 2534 มูลค่าเพิ่มของภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าประมาณ 43,219 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 42.8 ของ GPP ของชลบุรี สาเหตุที่ภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าเพิ่มสูงมาก ส่วนหนึ่งเป็นผลของโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก โดยเฉพาะบริเวณแหลมฉบังซึ่งมีนิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และอีกส่วนหนึ่งเป็นผลของท่าเลที่ตั้งของจังหวัดได้เปรียบเนื่องจากใกล้ตลาดใหญ่ในกรุงเทพฯ แหล่งอุตสาหกรรมใหญ่และท่าเรือน้ำลึกทำให้อุตสาหกรรมที่เน้นการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศย้ายมาตั้งอยู่ในจังหวัดชลบุรี เช่นอุตสาหกรรมเหล็ก เป็นต้น

2) แนวโน้ม

จากการศึกษาถึงแนวโน้มของระบบและโครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีเพิ่มจาก 29,0274 ล้านบาท ในปี 2535 เป็น 197,581.4 ล้านบาทในปี 2540 หรือเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 9 ต่อปี

3.2.3 รายได้ต่อหัว

1) สถานะปัจจุบัน

รายได้ต่อหัวของประชากรในภาคตะวันออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจากรายได้ 35,126 บาทต่อคนต่อปี ในปี 2530 มาเป็น 67,970 บาทต่อคนต่อปี ในปี 2534 แสดงว่าประสิทธิภาพการผลิตของประชากรในภาคนี้สูงขึ้น โดยเฉพาะประชากรในจังหวัดชลบุรี มีรายได้ต่อหัวสูงสุดในภาคตะวันออกและยังมีอัตรารายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นสูงที่สุดในภาคตะวันออก โดยรายได้ต่อหัวเพิ่มจาก 62,764 บาทต่อคนต่อปี ในปี พ.ศ. 2530 มาเป็น 146,261 บาทต่อคนต่อปี ในปี 2534 หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 13.3 ในระยะเวลา 5 ปี หรือเฉลี่ยร้อยละ 26.6 ต่อปี จังหวัดที่มีรายได้ต่อหัวสูงเป็นอันดับรองลงมาได้แก่จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งในปี 2534 มีรายได้ต่อหัวประมาณ 94,792 บาทต่อคนต่อปี และ 50,768 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ ประชากรในจังหวัดชลบุรี มีรายได้ต่อหัวสูงกว่าทุกจังหวัดในภาคตะวันออก เพราะผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรีมีอัตราการขยายตัว ประมาณร้อยละ 13.37 ต่อปี ในขณะที่ประชากรของจังหวัด

เพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่ามากจากตารางที่ 3.2-2 จะเห็นได้ว่าประชากรในจังหวัดชลบุรีเพิ่มจาก 849,807 คน ในปี 2530 เป็น 295,318 คน ในปี 2536 หรือเพิ่มขึ้นเพียง 76, 511 คน นั่นคือเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 8.9 ในช่วงระยะเวลา 7 ปี หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.3 ต่อปี

ตาราง 3.2-2 จำนวนประชากรและอัตราเติบโตของประชากรในจังหวัดชลบุรี

ปี	จำนวน (คน)			จำนวน (คน)			ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
2530	436,353	413,454	849,807	-	-	-	194.76
2531	460,235	436,972	897,207	5.47	5.69	5.58	205.64
2532	454,022	442,318	896,340	-1.35	1.22	-0.10	205.44
2533	453,531	450,277	903,808	-0.11	1.80	0.83	207.15
2534	467,345	457,647	924,992	5.10	4.37	5.09	212.00
2535	476,244	451,214	927,458	1.90	-1.41	0.27	212.57
2536	472,745	452,572	925,318	-0.73	0.30	-0.23	212.08

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรีมีปัญหาในเรื่องการกระจายรายได้ระหว่างภาคเกษตรและภาคนอกเกษตร กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2534 รายได้จากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรหรือในชนบทมีรายได้ต่อหัวเพียง 13,253 บาทต่อคนต่อปี ในขณะที่จังหวัดชลบุรีมีรายได้ต่อหัวเฉลี่ยสูงถึง 146,261 บาทต่อคนต่อปี สาเหตุที่รายได้ต่อหัวแตกต่างกันมาก ส่วนหนึ่งจากมีประชากรจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในชนบท ในขณะที่มูลค่าเพิ่มของภาคเกษตรมีไม่มากนัก ในปี 2530 ประมาณร้อยละ 63.60 ของประชากรทั้งหมดของชลบุรี อาศัยอยู่ในภาคชนบท แม้สัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องและลดลงเหลือร้อยละ 48.04 ในปี 2536 แต่ยังคงถือว่าเป็นสัดส่วนที่สูงมาก นอกจากนี้รายได้ต่อหัวของภาคเกษตรเป็นรายได้นอกฟาร์มของตนเองเท่านั้น โดยที่ยังไม่ได้รวมรายได้นอกฟาร์มและรายได้อื่นๆ เช่นการรับจ้างในการเพาะปลูกเก็บเกี่ยวและกิจกรรมทางเกษตรอื่น ๆ เป็นต้น ถ้ารวมรายได้จากแหล่งทั้งหมดแล้ว ความแตกต่างของรายได้ระหว่างภาคเกษตรและรายได้เฉลี่ยจะน้อยลง แต่

อย่างไรก็ดี จังหวัดชลบุรียังคงเผชิญกับปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลจะต้องแก้ไขโดยเพิ่มรายได้ของภาคเกษตรด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตร ยกระดับและรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตร และหาแหล่งรายได้เสริมให้แก่คนในชนบทในทางอื่น เช่น การส่งเสริมการรับช่วงการผลิต (Sub-Contract) ในภาคอุตสาหกรรม

2) แนวโน้ม

ถ้าจังหวัดชลบุรีไม่มีนโยบายและมาตรการเพื่อกระตุ้นการลงทุนในการเกษตรแล้ว ในอนาคตอัตราส่วนมูลค่าเพิ่มของภาคเกษตรจะลดลงและการกระจายได้ระหว่างภาคเศรษฐกิจจะไม่เท่าเทียมกันมากขึ้น โครงสร้างการผลิตของจังหวัดจะพึ่งพาภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการมากขึ้น อุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้ทุนจะเข้ามาแทนอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมที่เน้นการใช้แรงงาน เนื่องจากผลของนโยบายมหภาคและนโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐ ถ้าหากมาตรการที่รัดกุมและการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพต่อการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ จะทำให้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมมีความรุนแรงขึ้น เช่น การขาดโรงงานกำจัดกากหรือขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม ขาดแหล่งบำบัดน้ำเสียรวมและมลพิษในอากาศที่เกิดจากการจราจรติดขัด เป็นต้น

ในทางกลับกันถ้ารัฐควบคุมและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพ ต้นทุนการผลิตจะสูงขึ้น ซึ่งจะทำให้การส่งสินค้าออกไปขายแข่งขันกับผู้ส่งออกต่างประเทศจะลำบากขึ้น ดังนั้น จังหวัด จำเป็นต้องมีการจัดทำแผนการลงทุนเพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยมีแนวทางการพัฒนาและกำหนดนโยบาย มาตรการ และกลยุทธิในการลงทุนที่เหมาะสมกับสภาพภูมิทรัพยากรธรรมชาติ ชีตความสามารถทางธุรกิจและภาวะทางเศรษฐกิจของจังหวัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคการผลิตต่างๆ ซึ่งจะเป็นการยกระดับรายได้ของประชากรในจังหวัด และเพื่อป้องกันปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการยกคุณภาพชีวิตและระดับความเป็นอยู่ของคนในจังหวัดชลบุรีให้ดีขึ้น

3.2.4 โครงสร้างอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่ของการจ้างงาน การลงทุน และสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มต่อ GPP ของจังหวัดชลบุรี (รายละเอียด ภาคผนวก ก)

3.2.5 โครงสร้างการค้าและบริการ

ภาคบริการเป็นภาคที่มีสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มต่อ GPP สูงที่สุดของจังหวัดชลบุรีและสาขาธุรกิจที่สำคัญในภาคนี้ได้แก่ การคมนาคมและสื่อสารการก่อสร้าง ที่อยู่อาศัย ไฟฟ้า ประปา การเงินและการธนาคาร การค้าส่ง-ค้าปลีก และการบริการของรัฐ จังหวัดชลบุรีมีภาคบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูงสุดในภาคตะวันออกส่วนหนึ่งเป็นผลจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก ซึ่งจังหวัดชลบุรีได้รับประโยชน์จากโครงการดังกล่าวมากที่สุด เนื่องจากความได้เปรียบในด้านภูมิศาสตร์ ทำให้เป็นศูนย์กลางทางการเงิน

3.2.6 โครงสร้างการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างมากเนื่องจากการท่องเที่ยวมีรายได้ให้แก่จังหวัดชลบุรีมากกว่า 1 หมื่นล้านบาทต่อปี

3.2.7 โครงสร้างการผลิตในภาคเกษตร

ในปี 2536 พื้นที่เกษตรมีอยู่ประมาณ 2 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 67.20 ของพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดชลบุรี พื้นที่เกษตรมากกว่าร้อยละ 90 ใช้เพื่อการกสิกรรม และพื้นที่เพื่อการเลี้ยงสัตว์มีเพียงหมื่นไร่เศษซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด กล่าวคือประมาณ 1 ล้านไร่ รองลงมาได้แก่ ไม้ผล-ไม้ยืนต้นและพืชผัก พืชเศรษฐกิจ ที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อ้อย ข้าว มันสำปะหลัง มะพร้าว ยางพารา ไม้ผล มะม่วง ขนุน และลิ้นจี่ โดยพื้นที่เพาะปลูกของพืชเหล่านี้มีแนวโน้มลดลง ยกเว้นพื้นที่ปลูกมะพร้าว ไม้ผลและยางพารามีเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้จังหวัดชลบุรีที่มีการเลี้ยงไก่เนื้อมากที่สุดในประเทศและปริมาณการเลี้ยงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้นปี 2536 มีปริมาณเลี้ยงลดลงค่อนข้างมาก กล่าวคือ ปริมาณเลี้ยงลดลงเกือบ 2 ล้านตัว ส่วนหนึ่งเป็นเพราะราคาอาหารสัตว์สูงขึ้นทำให้ต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อสูงขึ้น ประกอบกับจีนกำลังเปิดประเทศและเลี้ยงไก่เนื้อส่งออกแย่งตลาดของไทย ส่วนปริมาณการเลี้ยงสุกรเปลี่ยนแปลงไม่มากนักในขณะที่ปริมาณการเลี้ยงโค และเบ็ดเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก

3.3 โครงสร้างการศึกษาและการจ้างงาน

3.3.1 โครงสร้างการศึกษา

ชลบุรีนับว่าเป็นจังหวัดที่มีความพร้อมในการศึกษาเพราะมีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอุดมศึกษา ในปี 2535 ชลบุรีมีสถาบันการศึกษาทั้งหมด 487 แห่ง และมีครูที่ขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการทั้งหมด 9,815 คน สอนนักเรียนทั้งหมด 202,509 คนหรือทั้งจังหวัดมีนักเรียนต่อครู 20 : 11 และอัตราส่วนนักเรียนต่อครูของแต่ละอำเภอในจังหวัดชลบุรีมีอัตราใกล้เคียงกัน ซึ่งอยู่ในอัตราส่วนระหว่าง 19-23 : 1 ดังนั้นถือว่าจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีมาตรฐานการศึกษาดีกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเพราะอัตราส่วนนักเรียนต่อครูต่ำกว่าอัตราส่วนของทุกจังหวัดอยู่ประมาณ 2-3 คน

สำหรับระดับอาชีวศึกษามีทั้งวิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยสาธาณสุข วิทยาลัยเกษตรกรรมชลบุรี และวิทยาลัยอาชีวศึกษา สาขาอื่นๆ ที่สอนทั้งระดับ ปวช. และปวส. ส่วนระดับอุดมศึกษามีอยู่ 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยศรีปทุม และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบางพระ ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยบูรพามี 7 คณะ เปิดการสอน 49 สาขาวิชา เป็นการศึกษาในระดับปริญญาโท 8 สาขาวิชา และระดับปริญญาตรี 41 สาขาวิชา โดยเปิดสอนทั้งภาคปกติและภาคพิเศษสมทบ และมีผู้สำเร็จการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. 2501 จนถึงปัจจุบันเป็นจำนวน 26,653 คน

3.3.2 โครงสร้างการจ้างงาน

แรงงานในจังหวัดชลบุรีมีแนวโน้มลดลงเล็กน้อย โดยลงจากจำนวน 547,486 คนในปี 2532 เหลือเพียง 530,853 คนในปี 2536 แต่จำนวนผู้มีงานทำเพิ่มจาก 387,390 คนมาเป็นจำนวน 499,170 คนตามลำดับ และอัตราการมีงานทำเพิ่มจากร้อยละ 70.78 ของจำนวนแรงงานทั้งหมดในปี 2532 เป็นร้อยละ 94.11 ในปี 2536 ดังนั้นอัตราการไม่มีงานทำในชลบุรีต่ำมากกล่าวคือ ประมาณร้อยละ 6.89 ของแรงงานทั้งหมด

ถ้าพิจารณาถึงโครงสร้างการจ้างงานระหว่างภาคเศรษฐกิจจะพบว่า ในปี 2536 ภาคเกษตรสามารถสร้างงานได้ 284,878 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 57.02 ของผู้มีงานทำทั้งหมดและภาคนอกเกษตรสามารถสร้างงานได้ 214,732 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 42.98 ผู้มีงานทำในภาคเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือนและประกอบธุรกิจส่วนตัว ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 49.12 และเป็นร้อยละ 36.46 ของผู้มีงานทำ

ทั้งหมดในภาคเกษตรตามลำดับ สำหรับผู้มีงานทำนอกภาคเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นลูกจ้างในภาคเอกชน ซึ่งมีจำนวนประมาณ 102,599 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 47.78 ของผู้ทำงานนอกภาคเกษตรทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจส่วนตัว(ร้อยละ 22.74) และผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือน (ร้อยละ 13.36) รายละเอียดเกี่ยวกับโครงสร้างการมีงานทำของแรงงานในจังหวัดชลบุรีในปี 2536 แสดงในตารางที่ 3.3-1

ตาราง 3.3-1 จำนวนผู้มีงานทำแบ่งตามประเภทของงานปี 2536

หน่วย : คน(ร้อยละ)

ประเภทงาน	นอกภาคเกษตร	ภาคเกษตร	รวม
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	48,830(22.74)	103,867(36.46)	152,697(30.56)
ผู้ช่วยธุรกิจในครัวเรือน	28,688(13.36)	139,922(49.12)	168,620(33.75)
นายจ้าง	7,022(3.27)	2,222(0.78)	9,244(1.85)
ลูกจ้างรัฐบาล	27,593(12.85)	541(0.19)	28,134(5.63)
ลูกจ้างเอกชน	102,599(47.78)	36,316(13.45)	140,915(28.20)
รวม	214,732(100.00)	284,878(100.00)	499,610(100.00)

ที่มา : งานวิชาการ สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดชลบุรี , 2537.

3.4 การปกครอง

3.4.1 การบริหารงานราชการ

การบริหารงานราชการจังหวัดชลบุรี สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) การบริหารส่วนกลาง หมายถึงหน่วยงานที่มีสายงานบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อส่วนกลาง ได้แก่ กอง กรม ทบวง และกระทรวงต่างๆ ในปัจจุบันจังหวัดชลบุรีมีอยู่ทั้งสิ้น 32 หน่วยงาน
- 2) การบริหารส่วนภูมิภาค หมายถึงหน่วยงานที่มีสายบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด มีด้วยกันรวมทั้งสิ้น 32 หน่วยงาน

3) การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเป็นการบริหารราชการตามหลักการกระจายอำนาจ กล่าวคือ เป็นการมอบอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเองเพื่อให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆ และเป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้มากขึ้น เพราะประชาชนในท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและความต้องการได้ดีกว่าผู้อื่น สำหรับจังหวัดชลบุรีจำแนกการบริหารส่วนท้องถิ่นออกได้เป็น

(1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง คือองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

(2) เทศบาล 6 แห่ง และที่มีลักษณะคล้ายเทศบาลอีก 1 แห่ง คือ เมืองพัทยา

(3) สุขาภิบาล 20 แห่ง

(4) การบริหารราชการเมืองพัทยา เมืองพัทยাজัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยาพ.ศ. 2521 โดยเมืองพัทยามีฐานะเป็นนิติบุคคลประกอบด้วย สภาเมืองพัทยา ซึ่งนายกเมืองพัทยา และสมาชิกของสภาเมืองพัทยามาจากการเลือกตั้ง

3.4.2 เขตการปกครอง

ในปัจจุบันเขตการปกครองในจังหวัดชลบุรีแบ่งออกเป็น 10 อำเภอ มี 91 ตำบล 666 (ภาพที่ 3.1-1) หมู่บ้าน 20 สุขาภิบาล และ 6 เทศบาล จากตารางที่ 3.2-1 พบว่า อำเภอที่มี 2 เทศบาล ได้แก่ อำเภอเมือง ประกอบด้วยเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลแสนสุข มีสุขาภิบาล 4 แห่ง ตำบล 18 แห่งและ 107 หมู่บ้าน อำเภอศรีราชามีเทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลแหลมฉบัง และเทศบาลตำบลศรีราชา อำเภอนี้มี 2 สุขาภิบาล 8 ตำบล และ 70 หมู่บ้าน ส่วนอำเภอบางละมุงมี 1 เทศบาล 3 สุขาภิบาล 8 ตำบล และ 62 หมู่บ้านอำเภอบางละมุงยังมีพัทยารวมอยู่ด้วย

ตาราง 3.4-1 จำนวนเทศบาล สุขาภิบาล หมู่บ้านและตำบลในจังหวัดชลบุรี ปี 2536

อำเภอ	ที่ตั้งห่างจาก จังหวัด(กม.)	พื้นที่ (ตร.กม.)	เทศบาล	สุขาภิบาล	หมู่บ้าน	ตำบล
เมืองชลบุรี	22	228.791	2	4	107	18
พนัสนิคม	20	699.702	1	2	202	22
พานทอง	14	173.037	-	2	74	11
บ้านบึง	25	646.334	1	1	47	8
ศรีราชา	48	616.434	2	2	70	8
บางระมุง	84	469.021	1	3	62	8
(เมืองพัทยา)						
สัตหีบ	84	333.422	-	3	40	5
หนองใหญ่	52	397.476	-	1	20	5
บ่อทอง	60	7841.544	-	1	37	5
กิ่งเกาะสีชัง	38	17.239	-	1	7	1
รวม		4363.00	7	20	666	91

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดชลบุรี

3.5 การเมือง

จังหวัดชลบุรีแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 3 เขต โดยเขตที่ 1 ประกอบด้วย อำเภอเมือง อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทองและอำเภอบ่อทอง มีหน่วยเลือกตั้งทั้งหมด 363 หน่วย และมีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด 271,360 คนในจำนวนนี้เป็นชาย 133,465 คนและหญิง 137,895 คน ส่วนเขต 2 ประกอบด้วยอำเภอศรีราชา อำเภอบ้านบึง อำเภอหนองใหญ่ และเขตที่ 3 ประกอบด้วย อำเภอบางระมุง อำเภอสัตหีบ กิ่งอำเภอสีชังมี หน่วยเลือกตั้ง 347 หน่วยและมีผู้มีสิทธิออกเสียงทั้งหมด 306,357 คนโดยเป็นชาย

158,543 คน และหญิง 147,841 คน (ตารางที่ 3.5-1)จากสถิติการเลือกตั้ง 2 ครั้งในปี 2535 ผู้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เฉลี่ยประมาณร้อยละ 51.7 ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด

ตาราง 3.5-1 เขตเลือกตั้ง จำนวนหน่วยการเลือกตั้ง และจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในจังหวัดชลบุรี
ณ เดือนมกราคม 2537

เขตเลือกตั้ง (อำเภอ)	จำนวน หน่วยเลือกตั้ง	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
เขต 1	363	133465	137895	271360
เมืองชลบุรี	152	67793	69606	137399
พนัสนิคม	148	42964	45193	88157
พานทอง	35	13400	14280	27680
บ่อทอง	28	9308	8816	18124
เขต 2	347	158546	147814	306357
ศรีราชา	104	441143	43437	87580
บางระมุง	98	39114	38645	77759
สัตหีบ	69	42002	39923	72925
บ้านบึง	59	26226	28501	54727
หนองใหญ่	14	5855	5104	10959
เกาะสีชัง(กิ่ง อ.)	3	1203	1204	2407
รวม	710	292008	285709	577717

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดชลบุรี , 2538

ชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านจังหวัดชลบุรี

ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านนี้ ได้เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2523 โดยนายสมชาย คุณปลื้ม เป็นประธานของชมรมคนแรก ซึ่งปัจจุบันประธานของชมรมคือ นายวัฒนา ตั้งประกอบ (กำนันห้อง เป็นน้องเขยของนายสมชาย คุณปลื้ม หรือกำนันเป๊าะอดีตประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน) นายกิตติวัฒน์ ประไพ (ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยกระปี อำเภอมะนัง) เป็นเลขาธิการชมรม มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 362 คน(รายละเอียดของตำแหน่งและจำนวนสมาชิก ดังตารางที่ 3.5-2)

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งชมรมนี้ก็เพื่อ ช่วยเหลือสมาชิกเมื่อถึงแก่กรรมและเป็นการสร้างความสามัคคีของสมาชิกในชมรม

รายได้ของชมรมนั้นจะมาจากสมาชิก โดยจะเก็บเป็นรายเดือน ๆ ละ 20 บาทต่อคน ส่วนรายจ่ายที่สำคัญของชมรมคือ การจัดเลี้ยงสังสรรค์ในวันกำนันผู้ใหญ่บ้าน , ซื้อพวงหรีดสำหรับสมาชิกที่ถึงแก่กรรมในราชมประมาณ 500 บาทพร้อมกับเงินทำบุญงานศพสมาชิกอีกรายละ 1,00 บาท เงินที่เหลือก็จะนำเข้าชมรมทั้งหมด

จากรายได้ที่เก็บจากสมาชิกรวมแล้วประมาณเดือนละ 7,240 บาทและเมื่อหักรายจ่ายต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ จากที่ผ่านมาขณะนี้ทางชมรมเงินเหลืออยู่ 1,346,336.87 บาท ซึ่งขณะนี้กำนันวิจิตร จูสวัสดิ์ กำนันตำบลบ้านปึก อำเภอมะนังมีตำแหน่งเป็นเหรัญญิกของชมรม ทำการดูแลเรื่องรายรับ-รายจ่ายของชมรมอยู่ โดยที่ไม่มีสถานที่ตั้งของชมรมอย่างเป็นทางการ เพียงแต่ถ้าหากจะมีการประชุมกันก็จะช่วยกันทำการกระจายข่าวบอกต่อกัน บอกถึงวัน เวลา และสถานที่นัดหมาย

ตารางที่ 3.5-2 จำนวน ตำแหน่งของสมาชิกชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน จ.ชลบุรี

ตำบล	เป็นกำนัน	จำนวนของสมาชิกแต่ละตำแหน่งในตำบล					
		หมู่ที่	กำนัน	สรวรตกรำนัน	แพทยประจำตำบล	ผู้ใหญบ้าน	ผู้ช่วยผู้ใหญบ้าน
ต.หนองช้างคอก	6	1	2	1	6	14	24
ต.เหมือง	1	1	2	1	4	10	18
ต.อ่างศิลา	5	1	2	1	4	10	18
ต.บางทราย	5	1	2	1	5	12	21
ต.บ้านบึง	4	1	2	1	6	14	24
ต.หนองรี	1	1	2	1	12	29	45
ต.บ้านสวน	1	1	2	1	9	23	36
ต.ดอยหัวฟ้อ	6	1	2	1	6	14	
ต.คลองตำหรุ	6	1	2	1	5	13	22
ต.ห้วยกระปี	1	1	2	1	4	16	24
ต.นาป่า	1	1	2	1	10	25	39
ต.สำนักบก		1	2	1	4	13	21
ต.หนองไม้แดง		1	2	1	6	14	24
ต.เสม็ด		1	2	1	6	12	22
รวม		14	28	14	87	219	362